ВЕТЕРАНСЬКА ПОЛІТИКА У ГРОМАДІ: НАПРЯМИ ТА ДОСВІД

Безтелесна Л.І., доктор економічних наук, професор,
Національний університет водного господарства
та природокористування, м. Рівне, Україна
Куляша О.І., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства
та природокористування, м. Рівне, Україна

Одним із ключових завдань органів виконавчої влади та місцевого самоврядування є всебічна підтримка військовослужбовців у період воєнного стану, ветеранів війни та родин загиблих (померлих, зниклих безвісти за особливих обставин) Захисників і Захисниць України шляхом реалізації ветеранської політики.

На сьогодні в українському законодавстві поняття «ветеранська політика» як окремий термін чітко не визначено в жодному нормативно-правовому акті. Проте її основні положення та напрямки регулюються рядом законів та підзаконних актів, які забезпечують соціальний захист ветеранів війни, військовослужбовців та їхніх сімей, серед яких:

Конституція України, яка гарантує право ветеранів на соціальний захист і допомогу [1].

Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» – це основний закон, що визначає права, пільги та соціальні гарантії для ветеранів війни, членів їхніх сімей та сімей загиблих. Даний закон визначає категорії ветеранів війни (учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, учасники війни) [2].

Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» – встановлює правові основи забезпечення військових під час проходження служби та після звільнення [3].

Закон України «Про основи національного спротиву» – регламентує підтримку військовослужбовців, які брали участь у національному спротиві [4].

Постанови Кабінету Міністрів України – деталізують механізм надання пільг, виплат і соціальних програм для ветеранів.

Програми Міністерства у справах ветеранів України – державні ініціативи щодо працевлаштування, реабілітації та соціального захисту [5].

Стратегія державної політики щодо ветеранів до 2030 року – стратегічний документ, який визначає довгострокові пріоритети ветеранської політики.

Таким чином, ветеранська політика – це комплекс заходів, спрямованих на підтримку, соціальний захист, реабілітацію та інтеграцію в суспільство військовослужбовців, ветеранів війни, їхніх родин, а також сімей загиблих (померлих) або зниклих безвісти Захисників і Захисниць України.

Цей напрямок є важливою складовою державної політики, оскільки забезпечує гідні умови життя тим, хто брав участь у бойових діях, а також їхнім родинам. Основна мета ветеранської політики – створення ефективної системи підтримки, що охоплює соціальне забезпечення, медичну та психологічну допомогу, професійну адаптацію, житлові програми та заходи з увічнення пам'яті про полеглих захисників.

Також надзвичайно важливу роль ветеранська політика відіграє на місцевому рівні адже забезпечує соціальний захист та інтеграцію ветеранів у громадське життя. Саме органи місцевого самоврядування мають можливість ефективно реагувати на потреби ветеранів, членів їхніх сімей та родин загиблих Захисників і Захисниць України, створюючи умови для їхньої підтримки, реабілітації та розвитку так як після демобілізації ветерани та ветеранки повертаються до своїх громад, а їхні сім'ї, і також родини загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України постійно залишаються в громаді.

Шпанівська сільська територіальна громада здійснює реалізацію ветеранської політики на місцевому рівні [6]. Ця діяльність спрямована на забезпечення соціального захисту, підтримки та інтеграції ветеранів у суспільне життя громади шляхом впровадження відповідних програм, заходів та ініціатив.

Загальна чисельність населення Шпанівської сільської територіальної громади становить 12 394 особи, в тому числі 393 ветерани війни та 17 осіб з інвалідністю внаслідок війни. За час російсько-української війни громада втратила 41 захисника, ще 32 військовослужбовці вважаються безвісти зниклими.

Громада прагне створити умови для соціальної адаптації ветеранів, їхнього комфортного повернення до мирного життя, забезпечення доступу до медичних, психологічних, реабілітаційних послуг, а також допомоги у працевлаштуванні та підвищенні кваліфікації. Це особливо важливо, оскільки багато

військовослужбовців після участі в бойових діях потребують тривалої адаптації, психологічної підтримки та соціального супроводу. Водночас, родини загиблих Захисників і Захисниць України потребують не лише матеріальної допомоги, а й моральної підтримки, визнання їхнього внеску в боротьбу за незалежність країни та створення сприятливих умов для подальшого життя.

На рівні громади простіше виявити реальні потреби ветеранів і їхніх родин, налагодити ефективну взаємодію з державними структурами, волонтерами, громадськими організаціями та залучити додаткові ресурси для реалізації таких програм. Крім того, важливим аспектом є формування в громаді атмосфери вдячності та шанобливого ставлення до тих, хто боровся за Україну, що сприяє зміцненню соціальної згуртованості та патріотизму серед населення.

З метою забезпечення соціального захисту ветеранів війни, членів сімей ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України на місцевому рівні у Шпанівській сільській територіальній громаді розроблено та реалізується ряд програм, а саме:

1. Комплексна програма ветеранської політики на 2025 рік, затверджена рішенням Шпанівської сільської ради Рівненського району Рівненської області від 20.12.2024 р. № 2086. Метою Програми є комплексне забезпечення переходу від військового до цивільного життя ветеранів війни та демобілізованих шляхом їх соціального захисту, психологічної та фізкультурно-спортивної адаптації, професійної підготовки (перепідготовки) та інших заходів соціальної підтримки, у тому числі членів сімей ветеранів війни, учасників Революції Гідності та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни та членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, членів сімей осіб, які перебувають у полоні, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, та членів їх сімей [7].

2. Програма оздоровлення та відпочинку дітей Шпанівської сільської територіальної громади на 2025 рік, затверджена рішенням Шпанівської сільської ради Рівненського району Рівненської області від 20.12.2024 р. № 2090. Програма спрямована на організацію оздоровлення та відпочинку дітей, які потребують особливої уваги та підтримки. В сьогоднішніх умовах оздоровлення та відпочинок дітей є вкрай важливими, оскільки до звичайних викликів додались виклики війни: психологічні та фізичні травми внаслідок воєнних дій, переміщень, розлучень з близькими та друзями, змін звичайного

оточення та розпорядку, тривалого перебування у бомбосховищах і укриттях. З урахуванням складної та небезпечної ситуації, що склалася в Україні у зв'язку із введенням воєнного стану, прогнозованим є розширення переліку категорій дітей, що потребуватимуть оздоровлення і відпочинку, та збільшення їх кількості, зокрема дітей Захисників/Захисниць, військовослужбовців, які проходять військову службу під час мобілізації та захищають незалежність, суверенітет, територіальну цілісність України та беруть безпосередню участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України. Оздоровлення та відпочинок дітей під час літніх канікул не тільки сприятиме укріпленню здоров'я та поновленню сил перед початком нового навчального року, а й сприятиме розвитку Дитини, реалізації її творчих здібностей, формуванню здорового способу життя [7].

3. Програма соціальної підтримки жителів Шпанівської сільської ради, які призвані на військову службу під час мобілізації, уклали контракт внаслідок оголошення рішення про мобілізацію та (або) воєнного стану, прирівняних до них інших осіб, та членів їх сімей на 2025 рік, затверджена рішенням Шпанівської сільської ради Рівненського району Рівненської області від 20.12.2024 р. № 2089. Метою Програми є надання фінансової та іншої підтримки жителям Шпанівської сільської ради, зареєстрованих у встановленому порядку, які у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України з 24 лютого 2022 року у період дії воєнного стану відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 69/2022 «Про загальну мобілізацію», призвані для проходження військової служби під час мобілізації, уклали контракт внаслідок оголошення рішення про мобілізацію та воєнного стану, прирівняним до них інших осіб, для забезпечення охорони держави, підтримання бойової та мобілізаційної готовності Збройних Сил України та інших військових формувань, до виконання дій на різкі зміни в оперативній обстановці та членів їх сімей [7].

Військовослужбовці, ветерани війни, їхні родини, а також сім'ї загиблих (померлих) або зниклих безвісти Захисників і Захисниць України можуть отримати оперативну та кваліфіковану допомогу, звернувшись до відповідних установ Шпанівської сільської територіальної громади, серед яких:

– центр надання адміністративних послуг Шпанівської сільської

ради Рівненського району Рівненської області. Для максимальної підтримки ветеранів війни, Захисників та Захисниць, осіб з особливими заслугами перед Батьківщиною, а також членів їхніх сімей і родин загиблих ветеранів, при центрі надання адміністративних послуг запроваджено новий сервіс – «Адмінсервіс Ветеран». Даний сервіс забезпечить ветеранам війни, захисникам та їхнім родинам можливість отримувати комплексні послуги в одному місці, це понад двадцять послуг соціального характеру. Вони зможуть подати пакет документів для отримання адміністративних послуг, що значно спростить процес реінтеграції та адаптації до мирного життя.

– відділ соціального захисту населення Шпанівської сільської ради Рівненського району Рівненської області організовує направлення на комплексну реабілітацію для ветеранів війни, Захисників та Захисниць, осіб, які отримали поранення або перебували в полоні, а також членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць, та членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни. Реабілітація здійснюється в комунальному закладі «Рівненський обласний центр комплексної реабілітації» Рівненської обласної ради, який надає послуги з комплексної реабілітації, що включає соціальну, психологічну, медичну та фізичну реабілітацію.

– комунальний заклад «Центр надання соціальних послуг» Шпанівської сільської ради Рівненського району Рівненської області здійснює надання широкого спектра соціальних послуг, спрямованих на підтримку та захист вразливих категорій сімей/осіб Захисників/Захисниць. Зокрема, до переліку послуг входять: догляд удома, консультування, соціальна профілактика, екстрене (кризове) втручання, надання натуральної допомоги, сприяння соціальній адаптації, соціальне супроводження сімей, у яких виховуються діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування. Також центр здійснює соціальний супровід осіб і сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах, надає підтримку під час інклюзивного навчання, забезпечує інформаційну підтримку та функціонування консультативного кризового телефону.

Окрім того Шпанівська сільська рада активно допомагає нашим Героям на фронті, братам-Українцям на Сході, внутрішньо переміщеним особам, які мешкають на території громади. Протягом 2022-2023 років сільською радою виділено на потреби ЗСУ 26 мільйонів гривень (рис.) [8], 2023 року більше 12 мільйонів гривень та в 2024 році допомога складала біля 8 мільйонів гривень.

Інформація щодо наданої у 2022-2023 рр допомоги військовим підрозділам, військовослужбовцям, членам сімей		
Цільовий підрозділ	Сума виділених коштів	Назва матеріально технічного засобу/субвенція
2022		
В/ч ХХХХХ	2 140 370,00	Субвенція (Грошова допомога)
Обласний бюджет (Оборонна програма)	200 000,00	Субвенція (Грошова допомога)
Районний бюджет (територіальна оборона)	61 500,00	Субвенція (Грошова допомога)
В/ч ХХХХХ	100 000,00	Субвенція (Грошова допомога)
Учасники АТО, сім"ї загиблих	146 000,00	Матеріальна допомога
Військовослужбовці ЗСУ, члени сімей	120 000,00	Матеріальна допомога
Всього 2022 рік	**2 767 870,00**	
2023		
Обласний бюджет (Оборонна програма)	6 000 000,00	Субвенція (Грошова допомога)
В/чХХХХХ	5 050 000,00	Екскаватор, Обладнання, оргтехніка, ноутбуки, рації, зарядні станції тощо
В/ч ХХХХХ	2 910 000,00	Субвенція (Грошова допомога)
Військовослужбовці ЗСУ, члени сімей	2 407 000,00	Матеріальна допомога
Військові частини	2 145 482,00	Квадрокоптери, монокуляри, оргтехніка, обладнання тощо
В/ч ХХХХХ	1 099 980,00	Ноутбуки
В/ч ХХХХХ	1 000 000,00	Субвенція (Грошова допомога)
ДФТГ	800 000,00	Матеріальна допомога
Допомога на встановлення пам'ятника воїнам	700 000,00	Матеріальна допомога
В/ч ХХХХХ	319 740,00	Запчастини до автомобіля, принтер, ноутбуки
В/ч ХХХХХ	200 000,00	Матеріальні ресурси, обладнання
В/ч ХХХХХ	200 000,00	Субвенція (Грошова допомога)
В/ч ХХХХХ	163 000,00	монокуляр нічного бачення PVS-14 GEN 2+
В/ч ХХХХХ	163 000,00	монокуляр нічного бачення PVS-14 GEN 2+
В/ч ХХХХХ	140 000,00	Монокуляри нічного бачення
До дня Захисника	105 000,00	Матеріальна допомога
Районний бюджет (допомога на відновлення Херсонської області)	50 000,00	Субвенція (Грошова допомога)
Рівненський ТЦКСП	30 000,00	Субвенція (Грошова допомога)
В/ч ХХХХХ	28 518,00	Антена, кабель для системи збільшення радіуса дії дронів
Військові частини	10 000,00	Придбання портативних сонячних панелей
Всього 2023 рік	**23 521 720,00**	
Разом 2022-2023	**26 289 590,00**	

Рис. Обсяг наданої допомоги військовим підрозділам, військовослужбовцям, членам сімей, грн

Частими є поїздки безпосередньо до фронтових позицій, які взяв під особистий контроль сільський голова Микола Столярчук. Лише за період 2022-2023 років було здійснено 19 таких поїздок на Схід України, забезпечуючи технічними засобами, продуктами харчування та

матеріалами військові формування. В цих поїздках брали участь не лише представники місцевої влади, але й мешканці громади, серед яких найактивнішими є Володимир Одарчук, Роман Батарєв, Роман Почтарук та інші [8, с. 1].

Шпанівською сільською радою Рівненського району Рівненської області планується розширювати спектр послуг та підтримувати тісну співпрацю з державними органами та громадськими організаціями для подальшого вдосконалення ветеранської політики та соціального захисту військовослужбовців і ветеранів в Шпанівській сільській територіальній громаді.

Таким чином, реалізація ветеранської політики в громадах має бути комплексною, адресною та ефективною, враховувати потреби ветеранів і членів їхніх сімей, сприяти їхній інтеграції в суспільство та забезпечувати гідні умови життя. Саме місцевий рівень управління може оперативно реагувати на запити ветеранів та створювати для них комфортне середовище в громадах.

Література:

1. Конституція України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 12.02.2025).

2. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text (дата звернення: 12.02.2025).

3. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text (дата звернення: 12.02.2025).

4. Про основи національного спротиву: Закон України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text (дата звернення: 12.02.2025).

5. Офіційний сайт Міністерства у справах ветеранів. URL: https://mva.gov.ua/veteranam (дата звернення: 12.02.2025).

6. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 12.02.2025).

7. Офіційний сайт Шпанівської сільської територіальної громади URL: https://shpanivskaotg.gov.ua/docs/1885090/ (дата звернення: 12.02.2025).

8. Вісник Шпанівської сільської ради №4. 2023. С. 1-2.